

# TẢO HÔN VÀ ẢNH HƯỞNG CỦA TẢO HÔN ĐẾN HỌC SINH TRÊN ĐỊA BÀN VÙNG CAO LÀO CAI - GIẢI PHÁP GIÁO DỤC NÂNG CAO Ý THỨC PHÒNG, CHỐNG TẢO HÔN CHO HỌC SINH CẤP THCS TRÊN ĐỊA BÀN TỈNH

Bùi Xuân Tiệp  
Sở Giáo dục và Đào tạo Lào Cai

**Tóm tắt:** Tảo hôn là một hủ tục còn tồn tại trong vùng đồng bào dân tộc thiểu số ở nước ta nói chung và ở Lào Cai nói riêng ảnh hưởng rất nghiêm trọng đến sức khỏe, học tập, đời sống và phát triển kinh tế, xã hội. Đảng và Nhà nước đã có nhiều Văn bản chỉ đạo nhằm ngăn chặn tình trạng tảo hôn trong nhiều năm qua, tuy nhiên, hiện tượng này vẫn còn tồn tại, có nơi còn khá nghiêm trọng. Lào Cai là một trong những tỉnh mà hiện tượng tảo hôn còn khá cao trong khu vực Tây Bắc. Ảnh hưởng của tảo hôn đến công tác giáo dục, đặc biệt là công tác duy trì số lượng, nâng cao chất lượng giáo dục toàn diện rất lớn dẫn đến học sinh bỏ học, đời sống người tảo hôn rất khó khăn và để lại nhiều hậu quả cho thế hệ sau. Giải pháp giáo dục học sinh về phòng, chống tảo hôn ở cấp trung học cơ sở nhằm ngăn ngừa từ sớm, từ xa là cần thiết nhằm góp phần ngăn chặn tình trạng tảo hôn, nâng cao chất lượng hiệu quả giáo dục.

**Từ khóa:** Tảo hôn; học sinh

## MARRIAGE AT A YOUNG AGE AND ITS IMPACT ON STUDENTS IN THE HIGHLANDS OF LAO CAI - EDUCATIONAL SOLUTIONS TO ENHANCE AWARENESS OF PREVENTING EARLY MARRIAGE FOR SECONDARY SCHOOL STUDENTS IN THE PROVINCE

Bui Xuan Tiep  
Lao Cai Department of Education and Training

**Abstract:** Child marriage is an old custom that still exists in ethnic minority regions in our country in general and in Lao Cai in particular. It seriously affects health, education, life, economic and social development. The Party and the Government have issued many directive documents to prevent child marriage for several years. However, this phenomenon still exists and in some places it is quite serious. Lao Cai is one of the provinces where the child marriage phenomenon is still quite high in the Northwest region. The impact of child marriage on education, especially on the activity of maintaining the number of the students attending classes and improving the quality of comprehensive education which leads to students dropping out of school. It also makes the lives of people with child marriage become very difficult and leave many consequences for the later generations. The solution to educate students about this child marriage at the secondary schools is preventing it as soon as possible and stopping it from a distance. These are necessary to contribute to preventing child marriage and improving the quality and effectiveness of education.

**Keywords:** Child marriage; students

Nhận bài: 10/12/2024

Phản biện: 01/01/2025

Duyệt đăng: 06/01/2025

### I. CƠ SỞ LÝ LUẬN

Tảo hôn là việc lấy vợ, lấy chồng khi một bên hoặc cả hai bên chưa đủ tuổi kết hôn theo quy định. Theo đó, nam từ đủ 20 tuổi trở lên, nữ từ đủ 18 tuổi trở lên thì đủ tuổi kết hôn (Theo Luật Hôn nhân và Gia đình, số 52/2014/QH13, ngày 19/06/2014). Hiện nay, tỉnh Lào Cai triển khai thực hiện nghiêm túc pháp luật về hôn nhân và gia đình, vì vậy, tảo hôn (theo chúng tôi) sẽ trà hình và tồn tại ở các dạng sau: Cả hai bên nam nữ, chưa đủ tuổi kết hôn theo quy định, tảo hôn (theo nghĩa thông thường là lấy vợ, lấy chồng) có đăng ký kết hôn; một trong hai bên nam nữ, chưa đủ tuổi kết hôn theo quy định, tảo hôn (theo nghĩa thông thường lấy vợ, lấy chồng) không đăng ký kết hôn; cả hai bên nam nữ, chưa đủ tuổi kết hôn theo quy định, có quan hệ tình dục không đăng ký kết hôn, chưa dẫn đến mang thai; một trong hai bên nam

nữ, chưa đủ tuổi kết hôn theo quy định, có quan hệ tình dục không đăng ký kết hôn, dẫn đến mang thai; cả hai bên nam nữ, chưa đủ tuổi kết hôn theo quy định, có quan hệ tình dục không đăng ký kết hôn, dẫn đến sinh con; một trong hai bên nam nữ, chưa đủ tuổi kết hôn theo quy định, có quan hệ tình dục không đăng ký kết hôn, dẫn đến sinh con.

Lào Cai là tỉnh vùng cao biên giới nằm ở phía Tây Bắc của Tổ quốc, diện tích tự nhiên 6.3647 km<sup>2</sup>, dân số khoảng trên 746 nghìn người với 25 dân tộc, trong đó, dân tộc thiểu số chiếm 66,2%. Lào Cai có 03 huyện nghèo trong 9 huyện, thị xã, thành phố; 70 xã, phường, thị trấn thuộc vùng đặc biệt khó khăn. Trong những năm qua, thực hiện Đề án “Giảm thiểu tình trạng tảo hôn và hôn nhân cận huyết thống trong vùng dân tộc thiểu số giai đoạn 2015 - 2025” của Thủ tướng Chính phủ, tỉnh

Lào Cai đã chỉ đạo triển khai đồng bộ nhiều biện pháp như tăng cường công tác quản lý nhà nước, đẩy mạnh tuyên truyền, vận động đồng bào các dân tộc thiểu số cải tạo các phong tục tập quán lạc hậu, trong đó có việc chống tảo hôn, hôn nhân cận huyết thống.

Tảo hôn là vấn đề đã tồn tại từ lâu trong đồng bào dân tộc thiểu số vùng cao, tục lệ cho trẻ kết hôn từ nhỏ đã trở thành tập quán lâu đời và đến nay vẫn xảy ra. Thời gian qua, do có sự chỉ đạo quyết liệt của cấp ủy đảng, chính quyền các cấp, nạn tảo hôn ở Lào Cai đã giảm đáng kể nhưng chưa triệt để. Kết quả thống kê từ tháng 9/2009 đến tháng 6/2012, tỉnh Lào Cai có 9.684 đám cưới được tổ chức, trong đó, số có đăng ký kết hôn là 9.066 trường hợp (chiếm 93,6%), số không đăng ký kết hôn là 610 trường hợp (chiếm 6,2%), 279 trường hợp tảo hôn (chiếm 2,8%). Tương tự như vậy, năm 2018 có 320 trường hợp tảo hôn (7,2%); năm 2019, có 283 trường hợp tảo hôn (6,9%); năm 2022 trên địa bàn tỉnh Lào Cai có 83 người chung sống với nhau như vợ chồng khi chưa đủ tuổi kết hôn (5,7%); từ ngày từ tháng 12 năm 2023 đến tháng 8 năm 2024 có 51 người chưa đủ tuổi kết hôn sống chung với nhau như vợ chồng (3,4%). Tình trạng phụ nữ người dân tộc thiểu số dưới 18 tuổi sinh con khá trầm trọng: trong 9 tháng đầu năm 2024, toàn tỉnh có 632 phụ nữ dân tộc thiểu số dưới 18 tuổi sinh con, có nơi rất trầm trọng như huyện Văn Bàn, giai đoạn 2018-2022 có 218 trường hợp trong đó độ tuổi 13 tuổi 01 người, 14 tuổi 02 người, 15 tuổi 22 người, 16 tuổi 72 người, 17 tuổi 121 người; hiện tượng này phổ biến ở các dân tộc Mông, Dao, Xá Phó và Tày. Dân tộc Mông chiếm tỉ lệ cao nhất trong số phụ nữ sinh con dưới 18 tuổi.

Số học sinh bỏ học và tảo hôn giảm đáng kể: Năm học 2019-2020, cấp trung học cơ sở có 756 học sinh bỏ học, trong đó số học sinh tảo hôn là 165 em (chiếm 21,83%); đến năm học 2023-2024, có 482 học sinh bỏ học, trong đó có 22 em tảo hôn, chiếm 4,56% (giảm 17,27%). Năm học 2019-2020, cấp THPT có 784/21.123 học sinh bỏ học, học sinh bỏ học do tảo hôn là 74 học sinh (chiếm 9,44%); đến năm học 2023-2024, cấp THPT bỏ học có 907/22.094 học sinh, trong đó học sinh bỏ học do tảo hôn là 66 học sinh, chiếm 7,28% (giảm 2,26%).

## II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

### 2.1. Nguyên nhân tảo hôn

Biểu kết quả khảo sát cho thấy mỗi nhóm người trong xã hội có góc nhìn, cách đánh giá khác nhau

chút ít về nguyên nhân của tảo hôn, ví dụ vấn đề chưa được giáo dục cận kẽ, thì CBQL, giáo viên học sinh ít thừa nhận nhưng cha mẹ học sinh nhiều người lại đề cao vấn đề này, hoặc nhiều học sinh cho rằng do chưa ý thức được nhưng rất ít cha mẹ học sinh xác định nguyên nhân này... Tuy vậy, có thể thấy những điểm tương đồng là: môi trường học tập trung bán trú, nội trú không ảnh hưởng đáng kể đến tảo hôn (0,2%); đối với học sinh bán trú, nội trú hiện nay đồng thời có nhiều nguyên nhân tác động dẫn đến sự lệch lạc của các em trong lứa tuổi dậy thì trước vấn đề liên quan đến hôn nhân, tình dục. Trong đó nổi lên các vấn đề có nhiều ý kiến quan tâm hơn, có ảnh hưởng mạnh mẽ và trong phạm vi công tác giáo dục có thể giải quyết, chúng tôi sắp xếp lần lượt là:

- (1) các em còn thiếu kĩ năng (47,1%),
- (2) ảnh hưởng của mạng xã hội (27,0%),
- (3) ý thức về bản thân hạn chế (26,7%),
- (4) chưa được giáo dục cận kẽ (21,8%)
- (5) ảnh hưởng của tập quán địa phương, hay hủ tục (19,1%).

Mặc dù nguyên nhân do tập quán địa phương chiếm chỉ số thấp hơn các nguyên nhân khác (19,1%), nhưng rất đáng lưu tâm bởi đây là nguyên nhân của nguyên nhân mà không dễ gì các đối tượng điều tra nhận ra hoặc thừa nhận. Điều này đã được chỉ ra trong một số nghiên cứu như các tác giả Trần Quỳnh, Phương Nam trong bài “Tình trạng tảo hôn ở vùng dân tộc thiểu số - Thực trạng đáng lo ngại”, Báo điện tử Đảng Cộng sản Việt Nam (2021), tác giả Uông Thái Biểu trong bài “Bài trừ hủ tục từ góc nhìn văn hóa”, trên báo Nhân dân điện tử (2022). Thực tế ở Lào Cai, vùng cao, vùng sâu, vùng có kinh tế xã hội đặc biệt khó khăn tảo hôn nhiều hơn vùng thấp, thành phố, thị xã; dân tộc Mông (23,6%), Xá Phó (21,5%) tảo hôn nhiều hơn dân tộc khác; thậm chí trong cùng dân tộc nhưng người ở khu vực khó khăn tảo hôn nhiều hơn vùng thuận lợi. Điều này có căn nguyên sâu xa là nơi có điều kiện khó khăn hơn còn tồn tại nhiều hủ tục hơn, tập quán lạc hậu nặng nề hơn; có thể kể đến một số tập tục sau:

Tục ép hôn, cưỡng hôn (còn tồn tại ở một số nhóm dân tộc: Mông, Dao, Xá Phó, Thu Lao...): Cha mẹ hai bên thông nhất gả bán con cái cho nhau, thường là ngay từ khi đôi trẻ còn nhỏ; thách cưới thường cao; một vài trường hợp là nhà gái mắc nợ phải gả con để trả nợ. Lợi dụng tục kéo vợ (người Mông) để kéo người nữ chưa đủ tuổi kết hôn về làm vợ.

Tục kết hôn trong dòng họ (một số ngành Dao,

người Xá Phó, người Hmông, đặc biệt là Hmông xanh huyện Văn Bàn), nguyên nhân chủ yếu do sự khép kín tộc người, ít giao lưu với các nhóm dân tộc khác hoặc do quan niệm thừa kế (một số nhóm có tục có con phải gả cho con cô, con cậu trước).

Bên cạnh đó còn có một số quan niệm trong một vài cộng đồng, trong các bậc làm cha, mẹ vô tình đã đẩy trẻ em rơi vào tình trạng tảo hôn hoặc sinh con trong lứa tuổi vị thành niên: + Cha mẹ dễ dãi, ít quan tâm, không giáo huấn đạo lý, giáo dục giới tính, giáo dục về luật pháp cho con cái, để mặc các em tự do hành động theo ý thích cá nhân. + Thiếu kiến thức và hiểu biết, dẫn đến không biết xử lý tình huống khi trẻ có quan hệ yêu đương, quan hệ tình dục, thậm chí mang thai... khi chưa trưởng thành. + Từ lâu đã hình thành hệ ý thức sợ ế, sợ cô độc, sợ không đủ điều kiện kinh tế, sợ cuộc sống khó khăn, sợ không hòa nhập cộng đồng, sợ mọi người chê cười... nên không sớm lấy vợ, lấy chồng như mọi người... nên người lớn đã nhồi nhét vào đầu con trẻ từ rất sớm. Và còn nhiều nguyên nhân khác như học vấn, nghề nghiệp, kinh tế, văn hóa, xã hội... nhưng trong phạm vi công tác giáo dục chưa thể giải quyết được (mà cần có sự vào cuộc của nhiều cấp, nhiều ngành) nên chúng tôi chưa đề cập đến trong bài viết này.

## **2.2. Kiến thức, kỹ năng về tảo hôn của học sinh trung học Lào Cai**

Trong các trường phổ thông hiện nay không có môn học kỹ năng sống cho học sinh mà được tích hợp trong một số môn học như trải nghiệm hướng nghiệp, giáo dục công dân... Bên cạnh đó, các trung tâm giáo dục kỹ năng sống hình thành trên địa bàn thành phố và một số thị trấn, phối hợp với nhà trường dạy kỹ năng sống cho học sinh tiểu học, trung học cơ sở là chủ yếu; cấp THPT rất ít đưa chương trình giáo dục kỹ năng sống vào nhà trường. Các kỹ năng được học chủ yếu là các kỹ năng ứng xử với gia đình (giao tiếp với ông bà, cha mẹ, anh em...), xã hội (giao tiếp với bạn bè, người lớn tuổi...), tự nhiên (ứng phó biến đổi môi trường, bơi lội...), ứng phó với tai tệ nạn (giao thông, lũ lụt, tệ nạn xã hội...)... ít có điều kiện đi sâu vào kỹ năng ứng phó với tảo hôn. Số học sinh được tiếp cận giáo dục kỹ năng sống không đều giữa các vùng, các loại hình trường, giữa các lớp học. Kết quả khảo sát cho thấy số lượng học sinh được học kỹ năng sống do các trung tâm giáo dục kỹ năng sống thực hiện là 45,66% ở thành phố, thị trấn; theo cán bộ quản lý, giáo viên thì các trường vùng cao, số học sinh được học kỹ năng sống còn rất khiêm tốn theo chương trình riêng (12,2%

được học qua phần mềm), còn lại chủ yếu học qua tích hợp các môn. Đối với trường Nội trú, có điều kiện hơn trong dạy kỹ năng sống, số học sinh trả lời được học: lớp 6 là 21,06%; lớp 7 là 35,88%; lớp 8 là 33,80%; lớp 9 là 9,26%. Chương trình giáo dục học sinh về kỹ năng sống bước đầu được thực hiện song việc học sinh được tiếp cận với chương trình giáo dục về tảo hôn, hủ tục lạc hậu hầu như chưa có.

Kỹ năng phòng chống tảo hôn của học sinh ở vùng cao Lào Cai còn nhiều hạn chế. Chúng tôi tiến hành khảo sát một số kỹ năng quan trọng cần có của học sinh trung học cơ sở, kết quả: về kỹ năng nhận diện tuổi dậy thì có 50,38% đánh giá đạt, 49,62% đánh giá chưa đạt; về sự thay đổi cơ thể, tâm sinh lý có 36,42% đánh giá đạt, 63,58% đánh giá chưa đạt; về vệ sinh, sức khỏe tuổi dậy thì có 47,55% đánh giá đạt, 52,45% đánh giá chưa đạt; về kỹ năng bảo vệ bản thân có 26,98% đánh giá đạt, 73,02% đánh giá chưa đạt; về kỹ năng giao tiếp với bạn khác giới có 14,91% đánh giá đạt, 85,09% đánh giá không đạt...

## **2.3. Ảnh hưởng tảo hôn trong học sinh THCS tỉnh Lào Cai**

Theo báo cáo thống kê từ các đơn vị trường học, giai đoạn trước 2019-2020 số học sinh bỏ học do tảo hôn là cao thứ hai trong các nguyên nhân dẫn đến bỏ học. Chất lượng học tập của học sinh mắc phải tảo hôn giảm sút nghiêm trọng, nhiều trường hợp dẫn đến bỏ học. Tỷ lệ chuyên cần của những trường có học sinh như vậy thường không đảm bảo; nhà trường phải mất rất nhiều công sức để đi vận động học sinh đi học; cấp ủy, chính quyền địa phương mất nhiều thời gian để bàn bạc cách thức giải quyết và vận động học sinh. Việc mang thai, sinh con sớm ảnh hưởng đến sức khỏe, học tập; các em phải lo toan nhiều vấn đề về cuộc sống, kinh tế khó khăn, thiếu kỹ năng chăm sóc gia đình, con cái và trở thành gánh nặng cho nhà trường và xã hội. Bên cạnh đó, cuộc sống gia đình của nhiều người tảo hôn, hôn nhân cận huyết thống bất ổn, do khó khăn kinh tế hoặc do con cái phát triển không bình thường kéo theo nhiều hệ lụy, thậm chí ảnh hưởng đến nhiều đời, trước hết ảnh hưởng đến chất lượng học tập của con cái họ và chất lượng giáo dục của nhà trường.

## **2.4. Một số giải pháp giáo dục nâng cao ý thức phòng, chống tảo hôn cho học sinh cấp THCS trên địa bàn tỉnh Lào Cai**

Một là, các cơ quan quản lý giáo dục, các nhà trường tiếp tục khảo sát, nghiên cứu, phân tích làm rõ hơn, sâu sắc hơn, phong phú hơn nguyên

nhân dẫn đến học sinh tảo hôn để có biện pháp giải quyết hiệu quả hơn. Thực tế trong vùng đồng bào dân tộc thiểu số vẫn còn nhiều hủ tục lạc hậu, đây có thể là một trong những nguyên nhân quan trọng nhất. Nhưng còn những nguyên nhân khác như việc tiếp cận với phim ảnh “đen” trên mạng xã hội, việc đi làm cho một số nhà hàng, khách sạn, quán hát có yếu tố thiếu lành mạnh, áp lực từ việc khó khăn trong tiếp thu bài học...Chỉ có thể đưa ra được giải pháp khắc phục khi chỉ rõ được nguyên nhân của vấn đề.

*Hai là*, lứa tuổi vị thành niên là lứa tuổi đang trong quá trình phát triển, hoàn thiện bản thân với các giai đoạn khác nhau về tâm sinh lí. Tâm lý học Mác xít đã nghiên cứu các yếu tố tâm lý đặc trưng lứa tuổi, phân chia ranh giới lứa tuổi, đặc điểm chuyển tiếp các giai đoạn lứa tuổi, sự xuất hiện những nét cấu tạo tâm lý mới, sự thay đổi của hoạt động chủ đạo, khủng hoảng lứa tuổi...

*Ba là*, mặc dù các nhà trường và cán bộ quản lí, giáo viên và cha mẹ học sinh ít nhiều đã có sự quan tâm và tìm biện pháp giải quyết vấn đề tảo hôn, song còn manh mún, chưa có kế hoạch, nội dung cụ thể nên chưa đủ và chưa có tác dụng ngăn chặn tình hình. Do đó, cần phải đặt vấn đề giáo dục các em từ sớm, vào thời điểm trước và trong tuổi dậy thì của các em thì mới có tác dụng ngăn ngừa, phòng chống.

*Bốn là*, cần phải xây dựng lực lượng, tổ chức tập huấn cho đội ngũ cán bộ quản lí, giáo viên có kiến thức, kĩ năng, nội dung và phương pháp giáo dục học sinh về phòng chống tảo hôn ở mỗi nhà

trường, đặc biệt là ở cấp học trung học cơ sở. Các nhà trường cần tập trung xây dựng văn hóa trường học, trên cơ sở phát huy truyền thống, tạo dựng môi trường văn hóa lành mạnh, văn minh, tiến bộ.

*Năm là*, nhìn chung các cấp lãnh đạo, các cơ quan, tổ chức, đoàn thể đã có sự quan tâm và có một số biện pháp xử lí như tuyên truyền, xử phạt, răn đe, giáo dục...nhưng thực hiện chưa đồng bộ và chưa phủ khắp các đơn vị, số đơn vị được hưởng lợi từ các chương trình đó còn ít và không đồng đều, đặc biệt là các xã vùng cao, xa xôi, hẻo lánh (nơi mà tảo hôn phổ biến hơn). Do đó, cần phải tổ chức thực hiện đồng bộ nhiều giải pháp, trong đó ưu tiên giải pháp tổ chức giáo dục nâng cao nhận thức và rèn luyện kĩ năng sống cho học sinh.

*Sáu là*, tiếp tục tìm kiếm các giải pháp nhằm nâng cao trách nhiệm, sự quan tâm giáo dục học sinh từ phía gia đình học sinh, từ cấp ủy, chính quyền địa phương, đặc biệt là cấp xã, có sự phối hợp chặt chẽ với nhà trường trong việc giáo dục học sinh, đẩy lùi các tệ nạn xã hội, giảm thiểu và loại bỏ dần các hủ tục lạc hậu trong cộng đồng dân cư, tạo dựng cho các em học sinh có được môi trường sống lành mạnh, an toàn. Đây cũng là trách nhiệm chung của toàn Đảng, toàn dân trong sự nghiệp giáo dục và đào tạo thế hệ trẻ.

*Bảy là*, xây dựng lực lượng học sinh thành những đội tiên phong trong việc tuyên truyền, phổ biến kiến thức kĩ năng về phòng, chống tảo hôn trong các làng bản, đặc biệt là các trường nội trú, bán trú, những nơi xa xôi, hẻo lánh, vùng đồng bào dân tộc còn nhiều hủ tục lạc hậu.

## TÀI LIỆU THAM KHẢO

Ban Dân tộc tỉnh Lào Cai, *Báo cáo số: 65 /BC-BĐT, ngày 25/3/2022 của Ban Dân tộc tỉnh Lào Cai về Kết quả thực hiện công tác phòng, chống tảo hôn, hôn nhân cận huyết thống trên địa bàn tỉnh Lào Cai trong quý I/2022; phương hướng, nhiệm vụ quý II/2022.*

Ban Dân tộc tỉnh Lào Cai, *Báo cáo số: 280/BC-BĐT, ngày 4/10/2024 của Ban Dân tộc tỉnh Lào Cai về Kết quả thực hiện công tác phòng, chống tảo hôn, hôn nhân cận huyết thống trên địa bàn tỉnh Lào Cai trong 9 tháng đầu năm 2024.*

Báo Nhân dân, *Bài trừ hủ tục từ góc nhìn văn hóa, (Bản gốc lưu trữ ngày 6 tháng 3 năm 2016), truy cập ngày 16/9/2022.*

Phạm Minh Hạc, *Giáo trình tâm lý học lứa tuổi và tâm lý học sư phạm*. [https://lytuong.net/tam-ly-tuoi-thieu-nien-11-15-tuoi/#.Y14z-jt\\_YCg.gmail](https://lytuong.net/tam-ly-tuoi-thieu-nien-11-15-tuoi/#.Y14z-jt_YCg.gmail); truy cập 5/12/2023.

Quốc hội nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam, *Luật hôn nhân và gia đình*, Quốc hội thông qua ngày 19/6/2014, số: 52/2014/QH13.

Thủ tướng Chính phủ, *Quyết định số 498/QĐ-TTr ngày 14/4/2015 về việc phê duyệt Đề án Giảm thiểu tình trạng tảo hôn và hôn nhân cận huyết thống trong vùng dân tộc thiểu số giai đoạn 2015-2025.*

Tỉnh ủy Lào Cai, *Chỉ thị số 33-CT/TU, ngày 30/10/2017 của Tỉnh ủy về tăng cường sự lãnh đạo của Đảng đối với cấp ủy, chính quyền các cấp trong công tác phòng, chống tảo hôn và hôn nhân cận huyết thống trong vùng đồng bào dân tộc thiểu số trên địa bàn tỉnh.*

Tỉnh ủy Lào Cai, *Kế hoạch số 158-KH/TU về tuyên truyền, vận động nhân dân cải tạo tập quán lạc hậu...*

Sở Giáo dục và Đào tạo Lào Cai, *Báo cáo tổng kết công tác PCGD các năm từ 2019 đến 2024; Báo cáo tổng kết năm học từ năm học 2019-2020 đến năm học 2023-2024.*

UBND tỉnh Lào Cai (2002), *Quy định thực hiện nếp sống văn minh trong việc cưới, việc tang, lễ hội và các hoạt động tín ngưỡng tại tỉnh Lào Cai.*

Ngô Thị Phong Vân (báo cáo của Vụ giáo dục dân tộc, Bộ GD&ĐT), *Tảo hôn và hôn nhân cận huyết ở vùng dân tộc thiểu số*, <https://moet.gov.vn/>, truy cập ngày 7/10/2022.